

صلاحیت‌های حرفه‌ای

معلم تاریخ

چندی پیش در یک وبینار، که مجری آن یکی از دفاتر ستادی وزارت آموزش و پرورش بود، شرکت‌کننده‌ای اظهار داشت که شایسته است آموزش و پرورش بیش از پیش در باب «صلاحیت‌های حرفه‌ای معلمان» اندیشه کند و دیدگاه‌هایش را در معرض اطلاع عموم قرار دهد. همان‌جا به نظرم رسید که سرمقاله‌ای را به این موضوع اختصاص دهم. اینک، این‌طور، نظرات صاحب این قلم است که با نقد و ارزیابی شما خوانندگان و همکاران می‌تواند کامل شود.

بی‌تردید، نخستین ویژگی هر معلم تاریخ این است که در این رشته تحصیل کرده و دانش لازم را آموخته باشد. این البته بدین معنی نیست که فقط کسی که دارای لیسانس یا فوق‌لیسانس تاریخ است قادر به تدریس تاریخ خواهد بود. چه بسا افرادی باشند، در هر رشته‌ای، که به دلیل داشتن علاقه و مطالعه کافی

بتوانند خود را به سطح دانش‌آموختگان آن رشته ارتقا دهند. با وجود این، چنین مواردی قاعده و معیار نیست و باید همچنان بر لزوم آموختن دانش کلاسیک یا آکادمیک تاریخ تأکید کرد. چرا؟ چون دانشجوی تاریخ، واحدهای درسی را تدریجی و زیر نظر استاد متخصص این رشته می‌گذراند و اندک‌اندک ذهنیت و نگرش تاریخی لازم را که ضرورت فهم تاریخی است به دست می‌آورد. علاوه بر اینکه کم‌کم با منابع و نقد و ارزیابی آن‌ها نیز آشنا می‌شود.

ویژگی دیگر هر معلم تاریخ، آشنایی او با روش‌های تدریس و ارزشیابی است. توضیح اینکه، گاه یک موضوع درسی را به روش سخنرانی بهتر می‌توان به دانش‌آموز انتقال داد و به او تفهیم کرد و گاه به کمک فیلم یا نمایش و غیره.

در واقع این معلم تاریخ آموزش‌دیده یا استاددیده است که می‌داند در کار خود کجا از تصویر بهره بگیرد. کجا از سند

استفاده کند، کجا از کتاب و ... خوشبختانه شرایط کنونی و ناگزیر شدن برگزاری کلاس‌ها به صورت مجازی، بسیاری از معلمان را به استفاده از این روش‌ها و ابزارها، بیش از پیش، سوق داد و امید می‌رود نهادینه شود و در دوره پسا کرونا نیز ادامه پیدا کند.

سومین ویژگی معلم تاریخ، اطلاع او از اهداف آموزشی و تمرکز بر روی آن‌هاست و این باید در هر سه حیطه دانش، نگرش و مهارت مدنظر باشد. مثلاً می‌بایست بدانیم که طراحان و مؤلفان کتاب درسی، در پی چه چیزهایی بوده‌اند که چنین تألیفی را عرضه کرده‌اند؛ و البته بر معلم است که با آن نقادانه برخورد کند. بدین منظور چه بهتر که در صورت امکان، معلم به راهنمای برنامه درسی دسترسی یابد و آن را دقیق بخواند و یا دست‌کم با واسطه یا بی‌واسطه، اهداف آموزشی را از کارشناس و مؤلف جویا شود تا با

چنین معلمی لازم است منابع اصلی تاریخ ایران و جهان را بشناسد و حتی برخی از آن‌ها را در اختیار داشته باشد و از مطالعه و پیگیری اخبار حرفه‌ای غفلت نورد.

سخنی هم با اولیای امر! شایسته است وزارت آموزش و پرورش، در انتخاب و گزینش و استخدام دبیر تاریخ، موارد گفته شده در فوق را در نظر داشته باشد؛ و البته نه تنها در مورد دبیران تاریخ بلکه در مورد استخدام سایر دبیران حسب شرایط و صلاحیت‌های حرفه‌ای رشته‌ها. زیرا سهل‌انگاری و عدم توجه به این نکات، چه بسا سرمایه‌ها و سرمایه‌گذاری‌ها را هدر می‌دهد و سبب می‌شود محصول نهایی کار، یعنی فارغ‌التحصیلان آموزش و پرورش یا همان دانش‌آموختگان مدارس به میزان لازم از دانش و سرمایه علمی مایه‌ور نشوند.

اولویت باشد. به همین دلیل در همهٔ این کشورها، کتاب‌های درسی تاریخشان یکسان نخواهد بود و ساختارهایی متفاوت خواهد داشت. به‌علاوه، برخی کارشناسان به انتقال مفاهیم و اطلاعات به دانش‌آموزان تأکید دارند و برخی دیگر اصل را آموزش «مهارت‌های پژوهش» قرار می‌دهند. این‌ها همه در طراحی و شکل‌گیری کتاب درسی تأثیر و نقش اساسی دارد و آگاهی از آن، موجب می‌شود که معلم به بیراهه نرود و به‌جای تأکید بر نکات خارج از چارچوب اهداف، بر اهداف تأکید ورزد.

در کنار موارد فوق، طبعاً هر معلم تاریخ می‌بایست از صلاحیت‌های عمومی معلمی هم برخوردار باشد؛ مثلاً آراستگی ظاهر، بیان خوب، خیرخواهی نسبت به دانش‌آموزان، صبر و متانت کافی در سروکله زدن با آن‌ها و در برههٔ حاضر آشنایی با انواع ابزارهای مجازی برای تدریس.

عوامل آشپزخانه‌ای که این غذا را تهیه کرده و بر سر سفره‌اش گذاشته‌اند آشنا شود. دسترسی به این‌گونه اطلاعات و مهیا کردن این مهم از وظایف مسئولان ذی‌ربط در ادارات آموزش و پرورش است و البته معلم علاقه‌مند زودتر و بهتر بدان دست خواهد یافت.

شایان ذکر است که اهداف آموزشی تاریخ در همهٔ کشورهای جهان یکسان و یکدست نیست. اهدافی همچون «علاقه‌مند نمودن دانش‌آموزان به میهن خود» و یا «توانایی انجام یک پژوهش سادهٔ تاریخی» و از این قبیل ممکن است در همه جای دنیا لحاظ شود؛ اما این، همهٔ ماجرا نیست. کشوری ممکن است از اقوام مختلف، زبان‌های چندگانه، و مذهب‌ها و آیین‌های گوناگون تشکیل شده باشد. کشوری دیگر چه بسا مدام در معرض بلایای طبیعی باشد. در سرزمینی دیگر ای بسا آموزش یک اندیشهٔ سیاسی در